
INTERNACIONALISMY A ZRÁDNÁ SLOVA V ODBORNÉ FRANCOUZŠTINĚ

Janka Priesolová*

Úvod

Nedílnou součástí slovní zásoby jsou slova cizího původu, která se postupně v různé míře integrují do jazykových systémů jednotlivých jazyků, přičemž tato asimilace je mnohem rychlejší u specializovaných subsystémů než u obecného jazyka. Některá cizí slova mají své formální ekvivalenty v několika jazycích, ovšem jejich významy nemusí být vždy zcela totožné. Při osvojování cizího jazyka, ale i při překladech odborných ekonomických textů, se totiž setkáváme s nesprávným používáním cizích termínů v důsledku automatického převádění jejich formy a významů z jednoho jazyka do druhého (zejména pod vlivem mateřského nebo dalšího silnějšího cizího jazyka)¹. Cílem příspěvku je poukázat na problémy související s přejímáním a používáním cizích slov (tzv. internacionalismy) v odborné francouzštině a češtině v obecné rovině, zejména pak analyzovat významové a formální interference analogických lexikalizovaných cizích slov v terminologii odborné francouzštiny a češtiny (tzv. zrádné internacionalismy).

1. Cizí slova v jazyce a internacionalizace slovní zásoby

Jazyk jako odraz společensko-ekonomických vztahů je ve vývoji. Změny se projevují zejména v jeho slovní zásobě (slova mění význam, stará zanikají a vznikají slova nová, běžné je i přejímání cizích slov). Nedílnou součástí slovní zásoby jsou také tzv. internacionalismy (slova vyskytující se v několika jazycích, geneticky příbuzných či nepříbuzných, mající stejný nebo podobný význam)². Souvisí to s potřebou jednoznačně pojmenovat nové jevy a skutečnosti (předměty, procesy atd.), pro které nemá daný jazyk dosud příslušný ekvivalent, nebo je cizí ekvivalent přesnější případně stylisticky výstižnější. Souvisí to také s kulturními a ekonomickými vztahy mezi zeměmi a stále intenzivnějšími kontakty a formami šíření informací. Necháme-li stranou latinu a řečtinu, které etymologicky ovlivnily slovní zásobu nejen vědeckých oborů příbuzných i nepříbuzných jazyků (hlavně v medicíně, právu, umění, ale i přírodo-

---

* Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů (janka.priesolova@vse.cz).

1 Galisson, Coste, 1976, p. 291: „*difficultés rencontrées par l'élève et fautes qu'il commet du fait de l'influence de sa langue maternelle ou d'une autre langue étrangère étudiée antérieurement*“. K interferencím viz také Dubois, 1973.

2 www.online-slovník.cz/slovník-cizich-slov/internationalismus. Viz též Svobodová (1982, s. 14).

vědních a technických oborech), nemůže nám uniknout současné prioritní postavení angličtiny mezi ostatními jazyky, považované za jakousi „lingua franca“ v mezinárodní komunikaci. Pronikání anglických slov do národních jazyků je patrné už od počátku průmyslové revoluce, pokračuje šířením liberální ekonomiky a nabývá na intenzitě zvláště koncem minulého století v souvislosti s rozvojem nových informačních technologií, internetu a výpočetní techniky, s procesem globalizace ekonomiky a internacionalizace ekonomických a obchodních vztahů. Proniká nejen do profesionálních subsystémů včetně ekonomické terminologie (bankovníctví, obchod, management, reklama, cestovní ruch), ale mnohé anglické termíny se staly i součástí běžného jazyka v různých modifikovaných podobách (výslovnost, pravopis, kalky jednotlivých slov a často i slovních spojení a vazeb). Stačí sledovat například český tisk, názvy některých firem, restaurací, obchodních a kulturních center apod. V našich podmínkách dochází k výrazné internacionalizaci slovní zásoby (tedy zvýšenému pronikání cizích prvků do jazyka) zejména od 70. ale hlavně 90. let minulého století v souvislosti se společenskou a ekonomickou transformací společnosti, evropskou integrací a otvíráním se světu. Na rozdíl od francouzštiny je čeština mnohem liberálnější k přijímání cizích slov, zvláště anglicismů, což je dáno historicky. Francie totiž už od období Renesance usiluje důslednou jazykovou politikou o ochranu čistoty svého národního jazyka.³

1.1. Internacionalizace a nacionalizace slovní zásoby

Internationalizace lexika je zákonitý proces, který přispívá k srozumitelnosti terminologie a snazší komunikaci na mezinárodní úrovni. Tento proces však přináší pro národní jazyky i určitá rizika. Zatímco internacionalizace je přejímání cizojazyčných prvků do domácího jazyka, nacionalizace⁴ je naopak vyrovnávací tendencí, která vede k vytváření domácích ekvivalentů pro cizojazyčné přejímky, zejména anglicismy. Ty dnes představují nejrozšířenější formu internacionalismů. Země se mohou bránit nadměrnému přejímání cizích slov důslednou jazykovou politikou jako např. Francie, která navrhováním vlastních ekvivalentů čelí nadměrnému pronikání anglicismů na institucionální úrovni. V současné době platí dekret z 3. července 1996 vztahující se k obohacování francouzského jazyka, na jehož základě Komise pro terminologii a neologii vydává pravidelně v Úředním věstníku FR (*Journal officiel de la République française*) seznamy domácích termínů, výrazů a definic. Řada anglických slov se sice dostává do francouzštiny formou užitečných přejímek a kalků, pro další se ale navrhuje odpovídající francouzské ekvivalenty. Je třeba ovšem podotknout, že i když některé ekvivalenty se dostanou do povědomí odborné i laické veřejnosti (*logiciel*, *portable*, *ordinateur*, *baladeur*, *numérique*), jiné tak jednoznačně přijímány nejsou (*mercatique*). Ve srovnání s francouzštinou je však česká slovní zásoba mnohem více poznamenána angličtinou a to i v oblasti odborného jazyka. Francouzština totiž dává přednost národním ekvivalentům i tam, kde čeština používá anglicismy: *cluster* (→ *pôle de compétitivité*), *outsourcing* (→ *externalisation*), *software* (→ *logiciel*), *digital*

3 Podle francouzského lingvisty C. Hagège (2006) by cizí výpůjčky neměly přesáhnout práh tolerance 15 %, aby nenarušily jeho integritu.

4 Havránek, 1963, s. 93.

(→ *numérique*), *joint venture* (→ *coentreprise*), *barter* (→ *troc*), *marketing mix* (→ *plan de marchéage*). Pokud existují národní ekvivalenty, jsou cizí přejímky nástrojem stylistické diferenciace jazyka. Buď jsou výrazem odlišení funkčního stylu (jazyk odborný a obecný), nebo projevem expresivity související se stylistickou intelektuální jazyka.

Internacionalizace lexika má tedy jak funkční platnost – obohacuje slovní zásobu o nové, případně výstižnější výrazy (užitečné výpůjčky a kalky), tak i platnost stylistickou (větší stylistická příznakovost a expresivita v případě existence lexikálních dublet). Cizí slova mohou být také nositeli afektivních hodnot a specifických konotací důležitých pro zachování koloritu výrazů jako nositelů určitých kulturních hodnot, zejména v běžném a literárním jazyce.

1.2. Aspekty přejímání cizích slov

Cizí slova se obvykle integrují do mateřského jazyka v původní či pozměněné podobě (po stránce formální, gramatické i významové) v souvislosti s vývojem jazyka v daném společensko-kulturním kontextu. Adaptační procesy, tj. procesy přejímání a zdomácňování cizích slov, jsou složité a dlouhodobé. Týkají se roviny foneticko-fonologické, pravopisné, slovtvorné i stylistické. V první fázi je cizí slovo pocíťováno jako cizí. Nové pojmenování obvykle přejímá i novou skutečnost (pojem) a zachovává se jak výslovnost, tak pravopis: *e-mail*, *week-end*, *fast food*, *summit*, *meeting*, *leader*, *franchising*. V dalších fázích obvykle dochází u přejatého cizího slova k postupné lexikalizaci. Děje se tak jeho přizpůsobováním jazykovému systému přijímajícího jazyka na úrovni gramatické (skloňování, derivace, sufixace), fonetické (adaptace hláskového systému) i grafické (adaptace pravopisná, ortografická): *mailovat* (slovenština, která jde ještě dál, nabízí další varianty jako *vikendovat*, *bankovat*); *bartrový obchod*, *digitální televize* či *softwarový program*, *marketingový plán* vedle neadaptovaných přídatných jmen, často módních výpůjček (*fast food jídla*, *dívka au-pair*, *cool novinky* – *báječné*, *aktuální*)⁵; *mej*, *mítink*, *víkend*, *lídr*. Ve francouzštině dochází v první fázi k přizpůsobování výslovnosti a fonetické adaptaci cizího slova francouzskému hláskovému systému, což může být doprovázeno změnami morfologickými či pravopisnými, a pak obvykle k používání francouzského ekvivalentu, např.: *mél* → *courriel*; *franchising* → *franchisage*, *franchise* (v češtině *frančíza* nebo *koncese*), *joint venture* [žuanvantu:r] → *coentreprise* (v češtině obvykle *joint venture* místo *společný podnik*).

2. Zrádná slova ve francouzštině vzhledem k češtině

Necháme stranou problém anglicizmů v odborné francouzštině a češtině a zaměříme se na analýzu odborné francouzštiny a češtiny z hlediska významových a formálních interferencí mezi výrazy stejné či podobné vnější formy v obou jazycích na úrovni už asimilovaných internacionalismů. Některá převzatá slova, ač vykazují určité

⁵ Bobáková, 2011.

formální podobnosti, nemusí být významově zcela totožná. Vyvíjela se totiž uvnitř jiného jazykového a kulturního společenství, které pomáhá správně identifikovat významové rozdíly slov daného jazyka⁶. Jsou označovány jako tzv. zrádná slova nebo falešní přátelé (*faux amis*). Neznalost těchto rozdílů může způsobit řadu interferencí a chybných vzájemných překladů. Vzniklé interference souvisí s různým stupněm přejímání slov (či jejich částí), se změnou rodu či gramatické kategorie, posílením jen některých sémantických rysů původního slova a také s posuny významů (přenesení jádra původního významu k označení jiného jevu). Zaměříme se hlavně na interference mezijazykové mezi odbornou francouzštinou a češtinou, dvou typologicky odlišných jazyků (a necháme stranou interference vnitrojazykové).

2.1. Sémantické interference

Problematická jsou především zrádná slova sémanticky motivovaná. Mají analogickou vnější podobu, ale jiný význam (denotaci) v důsledku odlišného vývoje ve svém jazykovém a kulturněhistorickém prostředí. Stejný nebo analogický termín se často přeloží jinak, než by se očekávalo, protože má jiný či jen posunutý význam (např. širší nebo užší, specializovaný, případně stylisticky neutrální či příznakový) nebo nemá stejné významy ve všech použitích jevu (jiná distribuce v souvislosti s celkovým významem). Vyskytují se i neočekávaná slova bez formálního ekvivalentu v cílovém jazyce, zvláště při přenesení původního sémantického příznaku cizího slova označujícího určitou specifickou realitu jiného kulturního společenství.

Conjoncture /conjoncturel: ve francouzštině je to neutrální termín označující „stav ekonomiky“ daného období, zatímco české slovo *konjunktura* / *konjunkturální* souvisí s ekonomickou „expanzí“ a růstem. **Cadre** (*supérieur, moyen*) – *střední* nebo *vyšší řídící pracovník, manažer* v širokém slova smyslu, odborník v různých profesích, zatímco český *kádr* má specifickou společenskopolitickou konotaci. Podobně **fonctionnaire** – *státní zaměstnanec*, vyšší státní úředník oproti českému výrazu označujícímu stranického *funkcionáře* (jemuž ve francouzštině odpovídá termín *apparatchik*). Francouzský **magistrat** je označením pro funkci *vyššího státního úředníka* v oblasti soudnictví a státní administrativy (kam patří *juge, procureur, préfet, maire* ... dokonce i *Président de la République*), zatímco českému *magistrátu* odpovídá *municipalité*. Zavádějící a chybný bývá překlad francouzského **préfet** termínem *hejtman* (namísto *prefekt*), vzhledem k tomu, že u nás analogický administrativní post není. Ve Francii jeho nositel zajišťuje kontrolu státu nad samosprávnými celky, je jakousi prodlouženou rukou státu na úrovni regionů (a departmentů). Je to vládou jmenovaný vysoký státní úředník. Vedle toho jsou v regionech, departmentech a obcích ještě voleni zástupci (*Président du Conseil régional, Président du Conseil général, maire* – *předseda krajské rady, předseda rady departmentu, starosta*). Našemu „hejtmanovi“ by pak kompetenčně odpovídal francouzský „předseda krajské rady“ (*Président du Conseil régional*). **Président** je nejen *prezident* (hlava státu), ale i *předseda* (představený některých orgánů, úřadů a organizací).

6 „Les mots ne peuvent être compris correctement, séparés de phénomènes culturels localisés dont ils sont les symboles“ (Mounin, 1963, s. 237).

S řadou zrádných slov se setkáváme také v oblasti obchodu, marketingu, reklamy a financí. **Promotion** znamená *podporu prodeje*, zatímco odvozený český specifický termín *promoce* („slavnostní akt předávání akademických diplomů“ – pojem, který francouzština nezná), se překládá jako *remise solennelle de diplômes*. Podobně **immatriculation** (*au RCS, de voitures neuves...*) představuje *zápis (do obchodního rejstříku), registraci (nových aut)*, zatímco specifické české *imatrikulace* je označení pro „slavnostní zápis studentů do prvního ročníku VŠ“ (*inscription solennelle en 1e année*). Zůstaneme-li ještě ve sféře školství, najdeme tu celou řadu dalších zrádných slov. Např. pojmy „bakalářské“ a „magisterské“ studium odpovídají francouzské *licence (1,2,3)* a *master (1,2)*, což je neologismus, který nahradil původní francouzský termín *maîtrise*. Český *bakalář* je spíše *bachelor* (anglicismus), protože francouzský **bachelier** je česky *maturant*. Francouzská **conférence** je *konference*, ale i *přednáška*, ale *vysokoškolská přednáška* je *cours magistral*. Francouzský *conférencier* je česky *přednášející*, ale český *konferenciér* (moderátor) je francouzsky *présentateur; animateur*; francouzské *gymnase* je *tělocvična*, zatímco české *gymnázium* je *lycée*.

Action – *akcie* (speciální označení pro typ cenného papíru) ale také *akce* (čin, jednání). Tzv. *reklamní akce* (mark.) však odpovídá francouzským *promotion, activité/manifestation commerciale*. Francouzský termín **démonstration** (*démontrer*) znamená obecně *předvádění (předvádět)*, ale i *obchodní prezentaci*, zatímco česká *demonstrace* jako veřejný projev protestu odpovídá francouzskému termínu *manifestation* jako jakémukoliv veřejnému shromáždění (ve významu „manifestace“ i „demonstrace“). Francouzské pojmenování **publicité** vedle *publicity* (zveřejnění, uvedení v známost) má také význam české *reklamy*, zatímco francouzský termín *réclame* je zastaralý anglicismus. **Provision** je *zásoba*, ale českému termínu *provize* (jako formě odměňování) odpovídá francouzský termín *commission*. **Restauration** je buď *restaurátorství* (umělecké) nebo *stravování*, ale česká *restaurace* (spec.) jako provozovna je *restaurant*. **Aliments** jsou *potraviny* (pokrm), ale české *alimenty* (dávky) jsou *pension alimentaire*.

Francouzské **réhabilitation** (*du quartier*) znamená „stavební obnovu“, *rekonstrukci, adaptaci* (také *aménagement de bâtiments*), zatímco česká **rehabilitace** (jako „zdravotní obnova“) je *rééducation*, ale může znamenat i „morální obnovu“. **Investisseur** (subjekt, který někam vkládá finanční prostředky) má ve francouzštině širší význam než český **investor** (pořizovatel stavby), což je *maître d'oeuvre* (spec.). Francouzština dále ještě rozlišuje **investice** mezi *investissements* (investování do fixního kapitálu či nemovitého majetku) a *placements* (investování do finančních produktů). **Dislocation** je *rozpad*, ale česká *dislokace* (rozložení) je *répartition*. **Exécution** (*exécuter*) znamená *provedení (provádět)*, ale české substantivum **exekuce** (jako výkon rozhodnutí) má i speciální význam „zabavení majetku“ (francouzsky *saisie*).

Jedno pojmenování může mít podle kontextu více ekvivalentů (polysémie): česká **izolace** – *isolement* (économique) i *isolation* (thermique) /fyz./; **raketa** – *raquette* či *fusée*; francouzský **crédit** – *úvěr* v bankovníctví; *kredit* (metaforický význam v obou jazycích: *vysokoškolské kredity, společenský kredit*). Slova s více významy při překladu z francouzštiny do češtiny nebo naopak: **distribution** – *rozdělování, třídění*, ale i speciální význam pro označení obchodních řetězců (*grande distribution*). Naproti

tomu česká *distribuce* vedle širšího významu *rozdělování* má i konkrétní význam obchodů (*magasins*); **promotion** vedle *podpory prodeje* a *akční slevy* (kde se projevuje vliv angličtiny „prodej vlivem reklamy“), znamená také *služební postup* či označuje absolventy VŠ stejného ročníku studia (*être de la même promotion*).

Různé francouzské ekvivalenty českých slov souvisí rovněž s jejich různou syntaktickou distribucí a lexikální kolokací: **absolvovat** (*školu/ zkoušku/ poradu/ lékařskou prohlídku – finir, achever, terminer ses études / passer un examen / assister à une réunion / passer une visite médicale*); **kolektivní** (*práce, jednání, člověk*) – *collectif* (*travail, négociations*) proti *qui a l'esprit d'équipe* (*homme*); **kulturní** (*život, zařízení, člověk*) – *vie, établissement culturel(le)*, ale *homme cultivé*; **intenzivní** se překládá buď *intense* (*trafic, froid – provoz, zima*), nebo jako *intensif* (*cours, entraînement – kurz, trénink*); **atmosféra** v přeneseném významu (vedle speciálního fyzikálního významu *atmosphère – atmosféra*) je ve spojení s adjektivy *pracovní / přátelská*, atd. *ambiance* (*de travail / amicale*, atd.), ale ve spojení s adjektivy *mezinárodní / společenská* se překládá jako *climat international / social*.

Při překladu z češtiny do francouzštiny dělají problémy i slova s neočekávanými ekvivalenty jako např. **brigáda** – *petit job, travail saisonnier* a ne *brigade* (vojenský termín), analogicky **brigádník** je *travailleur saisonnier*; zatímco francouzský *brigadier* je *desátník*; **absolvent** je *diplomé* nebo *ancien élève*; **havárie** ve významu porucha je francouzsky *panne* (obecně) a *avarie* pak *škoda* na přepravovaném zboží; **trend** (jako obecný sklon, vývojová tendence) stejně jako **tendence** (směřování, projevovalí úmyslu) je *tendance*; **autoservis** (opravna automobilů) – *garage, atelier de réparations, station-service* (doslovně *čerpací stanice*, kde je obvykle i autoservis), zatímco česká *garáž* má užší význam (jen prostor k umístění vozidla).

Jasný formální ekvivalent chybí u tzv. jednosměrných zrádných slov: **hospitace** → *observation de classe*; **dávat kondice** → *donner des cours particuliers* (protože *condition* je podmínka); **areál** → *complexe* (městský – *cité*), ale *aire de stationnement* (odvozeno z latinského *aera*) je parkoviště, *odpočívadlo* (u dálnice); **exponát** → *objet exposé*; **index** → *carnet de notes* (naproti *indice de prix*), akademický titul **kandidát věd** je francouzsky *docteur de 3e cycle*, **zápočet** → *attestation d'assiduité*, stejně jako výše zmíněné české termíny a pojmy **imatrikulace** a **promoce**.

V následujících případech jde o rozdíly stylisticky příznakové: **trafiquant** – *překupník drog, pašerák* vedle stylisticky neutrálního, ale významově specifického českého **trafikanta** – *buraliste*; **trafic** – *pašování* (nelegální obchod) ale také *doprava, hustý provoz* a česká **trafika** je *prodejna tabákových výrobků, časopisů* (*bureau de tabac*); francouzský **dealer** je *překupník (drog)*, zatímco u nás se užívá neutrální anglicismus *dealer*, což je obecně *překupník* (i maloobchodník), pověřený zástupce firmy; český **bankrot** – *faillite, dépôt de bilan*, ale francouzský **baqueroute** je *podvodný bankrot* (trestný čin). **Dégradation** – *zhoršení* (ekonomické situace), *pokles* (aktivity), *znehodnocení* (mezinárodní atmosféry), zatímco české **degradace** – zdůrazňuje spíše negativní společenský dopad „poklesu“ či „znehodnocení“, zbavení hodnoty či funkce. Francouzský **automate** je obecně (*pří*)*stroj, robot*, který ve významu českého *prodejního automatu* nebo *bankomatu* byl nahrazen termíny *machine* (*à café*), *distributeur* (*de billets, de boissons...*), *billeterie*.

Specifickým případem „zrádnosti“ slov je posuzování obsahové stránky stejných překladových ekvivalentů v daných společenskokulturních kontextech a právních systémech. Např. termín *péage* – *mýtné* (v ČR dálniční poplatek pro nákladní auta, ve Francii však platí pro všechny účastníky dálničního provozu); *vignette* (nálepka, známka), který ve Francii označuje místní silniční daň právnických osob, slouží u nás k označení *dálniční známky*, tedy dálničního poplatku pro osobní vozidla; česká *viněta* označuje etiketu, nálepku na láhvi, zatímco francouzský termín má širší právní platnost *kolku* jako dokladu o zaplacení (daně nebo léků). Překladový ekvivalent *akciové společnosti* (a.s.) je *société anonyme*, ale *société par actions* je širší termín pro společnost akciového typu. Podobně *commerçant* je „obchodník-živnostník“, ale v obecném právním slova smyslu *podnikatel*. Francouzský termín *recteur* (česky *rektor*) se vyskytuje ve spojení *recteur d'académie*. Je to vysoký státní úředník, který koordinuje státní vzdělávací politiku ve svém školském administrativně-správním obvodu (*académie*), v jehož čele stojí⁷. Ve většině zemí (včetně frankofonní Belgie či Kanady) je ovšem *rektor* nejvyšší představitel vysokoškolských učitelů a studentů (ve Francii byl však v roce 1969 nahrazen termínem *président d'université*). Francouzský termín *honoraires* znamená odměnu za výkon svobodného povolání (lékař, architekt, účetní, advokát, ...), zatímco český *honorář* (*autorský, překladatelský*) je odměna za práci intelektuálního rázu včetně umělecké činnosti (ve francouzštině *cachet*).

2.2. Gramatické a formální interference

Zrádná slova podle formy a gramatické funkce jsou poměrně častá i vzhledem k typologickým odlišnostem francouzštiny a češtiny. Zejména v případě, že tvary nejsou zcela analogické (jako u *coulisses* = *kulisy*), ale existují rozdíly v prefixech nebo sufixech: *analogický* – *analogue*, *ateista* – *athée/athéiste*, *ekolog* – *écologue /écologiste*, *policista* – *policier*, *producent* – *producteur*; *asanace* – *assainissement*, *sortiment* – *assortiment*.

Další problém představují derivace a tzv. větvená zrádná slova jak v češtině, tak ve francouzštině: *urgentní* – *urgent* ale *urgovat* – *rappeler*; *inzerát* – *petite annonce* ale *inzerovat* (*insérer*), *absolvent* – *diplomé* ale *absolvovat* (*školou*) – *terminer ses études*; *dotovat* – *subventionner*; zatímco francouzské *être doté* (*d'une mémoire*) se používá i v přeneseném smyslu (*být vybaven dobrou pamětí*); *démontrer* – *prokazovat* ale *démonstration* – *předvádění*.

Časté jsou i gramatické interference slovnědruhově mezi substantivem a adjektivem stejně znějících slov: *akademik* (= *académicien*) → *académique* (*akademický*), *turistika* (= *tourisme*) → *touristique* (= *turistický*), *ekonom* (= *économiste*) → *économe* (což odpovídá adjektivu *ekonomický* ve smyslu hospodárný, ale také substantivu *hospodář* na základní či střední škole); *penále* (= *pénalité*) → *pénal/e* (= *trestní*), *politik* → *homme politique*, *energetika* → *système énergétique*, *inaugurační projev* → *discours d'inauguration* (transpozice). Problémy správných ekvivalentů může způsobit i záměna rodu u některých termínů, které mají jiné významy v rodě mužském a ženském: *le / la tour* – (*okruh / věž*), *le / la solde* – (*saldo / sleva*), *le / la*

⁷ Školní mapa Francie je rozdělena na 30 obvodů, z toho 26 se nachází v kontinentální Francii.

mémoire – (diplomka / paměť), *le / la morale* – (spotřebitelská důvěra / morálka), *le / la poste* (pracovní místo / pošta).

Neméně důležité jsou interference v pravopise (grafická podoba): *katastrofický* – *catastrophique*, *ale disponovat* – *disposer*, *oponovat* – *oposer*, *komponovat* – *composer* (latinský prezentní anebo supinový kmen), *advokát* – *avocat*, *katastr* – *cadastre*, *delikt* – *délit*, *frekvence* – *fréquence*, *amnestie* – *amnistie*, *direktiva* – *directive*, *asistent* – *assistant*, *anketa* – *enquête*, *policie* – *police*, *bilance* – *balance*.

V neposlední řadě je třeba zmínit výslovnost, kde se स्पěně projevuje vliv češtiny na francouzštinu zvláště při chybné výslovnosti francouzské hlásky *s* jako [z] v jiné než intervokální pozici (místo výslovnosti [s]): *version* = *verze*; *consommation* = *konzumace*, *extension* = *extenze* (rozšíření) apod.

Závěr

Príspevek priblížil v obecné rovině problematiku internacionalizace slovní zásoby francouzštiny a češtiny, její příčiny, ale zejména důsledky i aktuální dopady a připomněl základní aspekty procesu přejímání a používání cizích slov. Zaměřil se hlavně na srovnávací kontrastivní analýzu tzv. zrádných cizích slov (lexikalizovaných internacionalismů) v terminologii odborné francouzštiny a češtiny se zřetelem na jejich možné významové a formální interference z jazyka mateřského do jazyka cizího a naopak. Jde obvykle o slova stejného etymologického původu, která se už plně integrovala do terminologických systémů těchto dvou nepříbuzných jazyků, ale historickým vývojem v daném společenství, přes zachování formální podobnosti, získala nové sémantické či stylistické příznaky (posunutím či neutralizací původních významů pro označení jiných jevů). Na identifikaci významů termínů se podílí nejen etymologie, ale i kontext jazykový (syntaktická distribuce slov, gramatické kategorie, pravopis) a mimojazyková realita (kulturně historický kontext, existující ekonomické, právní a společenskopolitické systémy). To vše může přiřadit těmto „internationalismům“ neočekávané ekvivalenty.

Internationalizace slovní zásoby je dynamický proces ovlivněný rozšiřováním ekonomických a společenských styků, globalizací i užíváním nových forem šíření informací. V současné době je ve znamení anglicizace. Týká se to ve větší či menší míře všech jazyků včetně češtiny a francouzštiny. Pronikání anglicismů a jejich integrace do slovní zásoby, které většinou doprovází přizpůsobování zvukovým i grafickým podobám přijímajících jazyků, je mnohem větší v češtině než ve francouzštině. Přejímání cizích slov zvláště v odborném jazyce (v původní či upravené podobě nebo jako kalky) vždy bylo a je zdrojem obohacování slovní zásoby. Cizí slova většinou kompenzují neexistující termíny v cílovém jazyce, případně dodávají sdělení větší expresivitu. Používání cizích slov však často bývá také módním projevem, snahou vzbudit iluzi erudovanosti, především když existují dublety nejen u slov anglického původu (*directive* – *direktiva*, *směrnice*; *comité* – *komitét*, *výbor*; *emballage* – *ambaláž*, *obal*; *prédiction / prévision* – *predikce, předpověď* / *odhad*, *consommateur* – *konzument*, *spotřebitel*, *boom* – *rozmach*, *korelace* – *vztah*, *interdependence* – *vzájemná souvislost* apod.). Užívání cizích slov by tedy nemělo přesahovat únosnou mez, což je do jisté míry řešitelné na institucionální úrovni také v oblasti odborného jazyka (viz příklad Francie).

Bibliografie

- BINON, J. et al. *Dictionnaire d'apprentissage du français des affaires (DAFA)*, Paris : Hachette, 2000.
- BOBÁKOVÁ, H-L. *Problematika adaptace cizích slov v češtině*. www.opf.slu.cz/aak/2011/01/bobakova.pdf.
- DOKULIL, M. *Mluvnice češtiny 1. Fonetika. Fonologie. Morfologie a morfemika. Tvoření slov*. 1. vyd. Praha : Academia, 1986.
- DUBOIS, J. et al. *Dictionnaire de la linguistique*. Paris : Larousse, 1973.
- GAIRIN, V. Hagège: „L'anglais détruit notre pensée“. *Le Point*. fr – 19. 1. 2012. www.lepoint.fr/grands-entretiens/hagege-l-anglais-detruit-notre-pensee-19-01-2012-1423533_326.php.
- GALISSON, R.; COSTE, D. *Dictionnaire de didactique des langues*. Paris : Hachette, 1976.
- GAZDA, J. Internacionalizační tendence v rozvoji slovní zásoby současných západoslovanských jazyků. In *Neologizmy v dnešní češtině*. Praha : Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, 2005, s. 64–73.
- HAGÈGE, C. *Combat pour le français, au nom de la diversité des langues et des cultures*. Esej 2006. http://fr.wikipedia.org/wiki/Combat_pour_le_fran%C3%A7ais#Voir_aussi.
- GUIRAUD, P. *Les mots étrangers*. Paris : PUF, 1965.
- HAVRÁNEK, B. *Studie o spisovném jazyce*. Praha : SPN 1963.
- KIDLESOVÁ, Z.; PRESOLOVÁ, J. *Francouzština v hospodářství (Le français dans l'économie)*. Praha : Ekopress, 2010.
- KLÉGR, A.; ŠALDOVÁ, P. Kolokační faux amis. In ČERMÁK, F.; ŠULC, M. *Kolokace. Studie z korpusové lingvistiky*. Sv. 2. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2006, s. 168–177.
- KRAUS, J. Několik poznámek k pocitu jazykového ohrožení. *Naše řeč*. 1996, roč. 79, s. 1–9.
- Le Petit Robert*. Dictionnaire LE ROBERT, 2010.
- MOUNIN, G. *Problèmes théoriques de la traduction*. Paris : Gallimard, 1963.
- RADINA, O. *Zrádná slova ve francouzštině*. Praha : SPN, 1978.
- SVOBODOVÁ, J. *Problèmes de la traduction. (Interférences lexicales)*. Praha : SPN, 1982.
- Internacionalizmy v nové slovní zásobě. Sborník příspěvků z konference Praha, 16.–18. června 2003, ÚJČ AV ČR, Praha 2003. <http://lexiko.ujc.cas.cz/index.php?page=14&idStudie=2>
- www.online-slovník.cz/slovník-cizich-slov/internacionalismus.

INTERNATIONALISMS AND “FALSE FRIENDS” IN PROFESSIONAL FRENCH

Abstract: The paper focuses on the occurrence of internationalisms in languages and especially historically assimilated internationalisms in the vocabulary of professional French and Czech from the point of view of not only semantic but also formal interferences between the French and the Czech languages. It analyzes mainly the lexical and grammatical “false friends” (faux amis) in professional French, which show semantic and stylistic differences socio-historically determined, in spite of the formal similarities. It also points out the excessive use of foreign words, especially Anglicisms, and the specific French way of solving this problem at the institutional level.

Keywords: Internationalisms, Anglicisms, false friends, semantic and formal interferences, professional French